

Genç Bilim İnsanı Eğitimi ve Üstün Zeka Dergisi  
2014, Cilt 2, Sayı 2, 94-97.

## Kitap İncelemesi

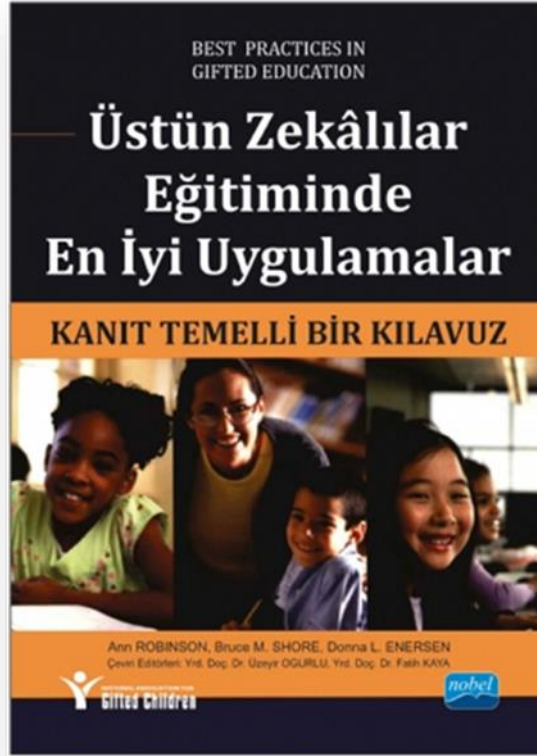
### Üstün Zekâlılar Eğitiminde En İyi Uygulamalar Kanıt Temelli Bir Kılavuz

**ÖZET:** Bu çalışmada, çeviri editörlüğünü Üzeyir Ogurlu ve Fatih Kaya'nın yaptığı "Üstün Zekâlılar Eğitiminde En İyi Uygulamalar - Kanıt Temelli Bir Kılavuz" isimli kitap biçimsel ve içerik yönünden incelenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Üstün zekâlılar, eğitim, kanıt temelli, kitap inceleme.

Ozan KORKMAZ,  
Psikolojik Danışman,  
Tokat, Türkiye.

Alma: 17 Ekim 2014  
Kabul: 12 Kasım 2014



**Yazarlar:** Ann ROBINSON, Bruce M. SHORE, Donna L. ENERSEN  
**Çeviri Editörleri:** Yrd. Doç. Dr. Üzeyir OGURLU, Yrd. Doç. Dr. Fatih KAYA  
**Yayın Evi:** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.  
**Basım Yılı:** 2014  
**Sayfa Sayısı:** XVII + 28

Zekâ kavramının günümüzde pek çok farklı yorumu ve tanımlamaları bulunmaktadır. Zekâ üzerindeki bu yorum farklılıkları, üstün zekâ ile ilgili pek çok görüş farklılığını da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte üstün zekâ ve üstün zekâlı bireyler hakkında da çok farklı bilgi ve öngörülere sahip olabilmekteyiz. Dünyada ve ülkemizde gelişimini hızlı bir şekilde sürdüren bu alanda, bilimsel ve kanıta dayalı bilgilere bu alandaki herkesin ihtiyacı bulunmaktadır. “Üstün Zekâlılar Eğitiminde En İyi Uygulamalar - Kanıt Temelli Bir Kılavuz” alandaki bilimsel ve kanıta dayalı bilgi ihtiyacını karşılamada önemli bir kaynak görevi üstlenmektedir.

“Üstün Zekâlılar Eğitiminde En İyi Uygulamalar - Kanıt Temelli Bir Kılavuz” isimli ilk baskısı 2014 yılında olan bu kitap 281 sayfa, 3 kısım (Ev, Sınıf, Okul) ve 29 bölümden oluşmaktadır. 1-8. bölümler “Ev”, 9-19. bölümler “Sınıf” ve 20-29. bölümler “Okul” kısmıyla ilgili bölümlerdir. Her bir bölüm dört kategoriye ayrılarak yapılandırılmıştır. Birinci bölüm özet, ikinci bölüm “Ne Biliyoruz?” başlığı altında bölümün konusu ile ilgili literatür, üçüncü bölüm “Ne Yapabiliriz?” başlığı altında araştırmalardan elde edilen veriler ışığında öneriler ve yapılacaklar (evde, sınıfta ve okulda) ve sonuncusu ise bölümle ilgili kaynakların listelediği kısımdır.

“Ev” kısmındaki birinci bölüm, “Aile katılımı”dır. Bu bölümde üstün zekâlı çocuğun eğitiminde ebeveynin rolünün öneminden bahsedilmektedir. İkinci bölüm olan “Sosyal Duygusal Uyum ve Akran İlişkileri”nde üstün zekâlı çocuklarla ilgili sosyal-duygusal kalıp yargılar, sosyal-duygusal uyum düzeyleri ve akran ilişkilerindeki farklılıklara değinilmiştir. Üçüncü bölüm “İki Kere Farklı Öğrenciler”de bu öğrencilerin kimler olduğu ve bu çocuklara nasıl yaklaşılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölüm “Cinsiyet Farklılıkları”nda literatürdeki cinsiyetle ilgili araştırmalara değinilmiş ve bazı yetenek alanları cinsiyet faktörüne göre irdelenmiştir. Beşinci bölüm “Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi”nde yetenek gelişiminin aile ve toplum kısacası çevreden etkilendiği ve çocuğun yeteneğinin geliştirilebilmesi için neler yapılabileceğinin üzerinde durulmuştur. Altıncı bölüm “Erken Okumaya Başlayanlar İçin Erken Okur Yazarlık Deneyimleri”nde erken konuşma ile erken okuyan çocuklardaki farklılıklara temas edilerek, erken okuyucuların özellikleri, okuma becerilerinin geliştirilmesi ve onların desteklenmeleriyle ilgili ipuçları yer almaktadır.

Yedinci bölüm “Mentörler ve mentörlükler” de mentörlüğün ne olduğuna, mentörlüğün öğrencinin psikososyal ve mesleki alanlardaki faydasına, üstün yetenekli öğrencilerin mentörlerden nasıl faydalandığına ve bu konulardaki yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir. Sekizinci ve “Ev” kısmının son bölümü “Üniversite Tabanlı Programlar”da üstün yetenekli öğrencileri geliştirmek için üniversite tabanlı programların ne gibi faydalar getirdiği, öğrencilerin sosyal ve bu programların akademik alandaki gelişime ne derece etki ettiği tartışılmış olup, bu programların sahip olduğu özellikler açıklanmıştır.

Dokuzuncu ve “Sınıf” kısmının ilk bölümü “Yaratıcılığı Destekleme”de yaratıcılık kavramının birçok farklı yorumu üzerinde durulmuş ve yaratıcı bireylerin özelliklerine geniş bir yelpazeden bakılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin bu konuda çok önemli olduğu belirtilmiş ve nasıl davranmaları gerektiği açıklanmıştır. Onuncu bölüm “Çoklu Zekâ”da Gardner’ın çoklu zekâ kuramı açıklanmış ve bu kurama dayalı olarak yapılan üstün zekâlı öğrenci tanılama araştırmalarına yer verilerek, Çoklu Zekâ Kuramı’nın eğitimdeki yeri tartışılmıştır. On birinci bölüm “Üst Düzey Düşünme”de üstün zekâlı çocuklar için ilk programların prensiplerinden olan düşünme öğretimindeki düşünme becerisinin çocuklardaki gelişime ve düşünme süreçlerine, müfredatta nasıl yer alabileceğine ve bu konuyla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. On ikinci bölüm “Araştırma Temelli Öğrenme”de yetenekli öğrencilerin beceri alanlarına göre farklılaşabileceği vurgulanarak ve öğrenci-öğretmen açısından araştırma temelli öğrenmeyle ilgili yapılan çalışmalara yer verilerek araştırma temelli öğrenme ve öğretme süreci incelenmiştir. On üçüncü bölüm “Müfredat Daraltma”da müfredat daraltmanın ne olduğuna, amacına, daraltma ihtiyacı gösteren araştırmalara, müfredat daraltmanın üstün zekâlı öğrencilerin başarıyla ilişkisini inceleyen araştırmalara ve daraltmada öğretmenin müfredat daraltma becerisiyle ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. On dördüncü bölüm “Esnek Gruplama”da esnek gruplamanın özellikle ilkökul öğrencilerindeki akademik başarı ilişkisi incelenmiş ve bu konuyla ilgili araştırmalara ve sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca Joplin Planı ve diğer esnek gruplama planlarıyla ilgili araştırmalara da yer verilmiştir. On beşinci bölüm “Öğretim Teknolojileri”nde öğretim teknolojilerinin eğitimde ve dolayısıyla üstün

zekâlıların eğitiminde yeni yapılan araştırmalar eşliğinde tartışılmıştır. On altıncı bölüm “Tarih Dersinde Birincil Kaynakları Kullanma”da üstün zekâlı öğrencilerin tarih dersinde, tarihçiler gibi birinci kaynaklara ulaşarak tarihi yeniden yazmaları üzerinde durulmuş ve tarihsel düşünmeyle ilgili araştırmalara yer verilmiştir. On yedinci bölüm “Dil Sanatları Eğitimi”nde dil gelişiminde çevrenin önemi, sınıftaki metin-dil çalışmaları ve dil becerilerini geliştirmek için yapılabilecek birçok yönteme yer verilmiştir. On sekizinci bölüm “Okuma Öğretimi”nde okula büyük çoğunluğu okuma yazma bilerek gelen üstün zekâlı öğrencilerin okumaya karşı ilgileri ve öğrencilerin okuma konusundaki gereksinimlerinin neler olduğuyula ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. On dokuzuncu ve “Sınıf” kısmının son bölümü “Sınıfta Fen Bilgisi”nde geleneksel fen müfredatı yerine yeni fen müfredatının gelmesinin öneminden, üstün yetenekli öğrencilere yönelik etkili bir fen programı için neler gerektiğinden ve fen bilimlerinde üstün yetenekli öğrencilerin istediği ders işleme sürecinden bahsedilmiştir.

Yirminci ve “Okul” kısmının ilk bölümü “Matematik Müfredat”ında matematiğin temel işlem yapma becerisinden farklı alanlarının neler olduğuna yer verilerek, uygun ve zengin içerikli matematik müfredatının nasıl olması gerektiğine ve matematikte üstün zekâlılığın ne anlama geldiğine çeşitli araştırma ve görüşlerle yaklaşılmaya çalışılmıştır. Yirmi birinci bölüm “Müfredatta Sanat Eğitimi”nde sanatın ABD’de üstün zekâlı ve yetenekliler açısından hangi noktada olduğu, bu noktada sanatın önemine ve ABD’de sanat alanındaki imkanların neler olduğuna ve son olarak farklılaştırılmış sanat müfredatının değeri çeşitli görüşlere dayanarak incelenmiştir. Yirmi ikinci bölüm “Çoklu Dil Öğrenme”de ilkökul ve ortaokulda iki dil öğrenimi için yapılan uygulama örneklerine yer verilerek, dil öğretimindeki program modellerine ve çift dilliliğin bir yetenek olarak görülmesine ilişkin görüşlere yer verilmiştir. Yirmi üçüncü bölüm “Kariyer Eğitimi”nde kariyer eğitiminin tüm programlarda olan önemli bir etken olduğuna, kariyer eğitimi ile kariyer seçimi kavramlarının neler olduğuna, kariyer seçimi yapmış üstün zekâlı öğrencilerle yapılan araştırmalara ve sonuçlarına değinilmiştir. Yirmi dördüncü bölüm “Okul Programları”nda üstün zekâlı öğrenciler için bir program modelinin ne olduğu ve bu öğrencilerin belli sınıf ortamlarına yerleşmeyi içeren program kararlarının neler içerdiği açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilerin ihtiyaçlarına geniş imkanlar sağlayan yaklaşımlar

(zenginleştirme, farklılaştırılmış müfredat, bireyselleştirme, özel sınıflar, akademik yarışmalar, okula ilave deneyimler, özel okullar, özel toplulukları hedefleyen programlar) açıklanmıştır. Yirmi beşinci bölüm “Hızlandırma”da hızlandırma kavramının ne olduğu açıklanarak hızlandırma yaklaşımları (erken başlama, sınıf atlatma, hızlandırılmış sınıflar, üniversiteye erken giriş, ileri seviye programlara yerleştirme) yapılan araştırma bulgularıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Bunlara ek olarak hızlandırılmış programlara alınan öğrencilerin sosyal ve duygusal uyumu konusu üzerinde de önemli bir pencere açılıp konu tartışılmıştır. Yirmi altıncı bölüm “Tanılama İçin Çoklu Kriter”de Ulusal Araştırma Merkezi’nin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin yeterli temsil edilmemesi konusunda yaptığı çalışma sonuçlarına ve çoklu kriter kullanma yaygınlığı, niteliği ve tanılamadaki etkisi yapılmış araştırmalar eşliğinde tartışılmıştır. Yirmi yedinci bölüm “Çeşitli Kültürlerden Gelen Öğrencilerin Yeteneklerini Geliştirme”de çeşitli kültürden gelen öğrencilerin tanılanması, gelişimlerini devam ettirmesi için nelere dikkat edilmesi çeşitli kültürlerden gelen öğrenciler arasındaki çeşitliliklerin neler olabileceği, üstün yetenekliliğe karşı kültürel bakış açıları, çeşitli kültürlerden gelen öğrencilerin tanılanmasında hangi yaklaşım ve tanılama araçlarının kullanılması gerektiği ve son olarak ebeveyn-okul-öğrenci üçgeninde yapılan araştırmalar incelenmiştir. Yirmi sekizinci bölüm “Düşük Gelir Düzeyinden Umut Vadeden Öğrenciler”de düşük gelir düzeyinden gelen öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanabilecek tanılama yöntemi tartışılmış, düşük gelir düzeyinden umut vadeden öğrencilere nasıl bir hizmet sunulacağı yapılan araştırma bulgularıyla ele alınmış ve bu öğrencilerin gelişimleri noktasında ebeveyn rollerinin anahtar unsur olarak nasıl etkili olduğu kanıtlara dayalı olarak tartışılmıştır. Yirmi dokuzuncu, “Okul” kısmının ve kitabın son bölümü “Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi”nde öğretmenlerin mesleki gelişim için gerekli olan unsurlara, öğretmen adaylarının üstün zekâlı öğrenciler hakkında bildiklerine ve inançlarına, öğretmen eğitiminde ‘üstün zekâlılar’la ilgili nasıl bir eğitim yaklaşımının olması gerektiğine, görevdeki öğretmenlerin üstün zekâlı öğrenciler için neler yapmalarına ve nelere sahip olmalarına değinilmiştir.

Evde ve okulda 29 uygulama alanı ile ilgili genel bilgiler bu alanda yapılmış araştırmalarla sunulmuştur. Kitapta “Yetenekli öğrenciler için etkili eğitim ve ev uygulamaları nelerdir?”,

“Uygulamacılara maksimum faydalı olabilmesi için bu uygulamaların neler olduğu doğru bir şekilde nasıl yanıtlanır?” ve “Bu uygulamalara yönelik doğru cevabın bulunabileceği araştırmalar hangileridir?” sorularıyla yola çıkmış ve genel olarak bu sorulara yanıt aranmıştır.

Bu kitap, üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi alanında özellikle ihtiyaç duyulan bilgileri ve uygulamalara yönelik önerileri içermesi bakımından alana büyük katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan alanla ilgili bilim insanlarının, üstün yetenekli bireylerin ailelerinin ve bu alana ilgi duyan diğer kişilerin ilgi ve ihtiyacına cevap vereceği düşünülmektedir.